

2. Злобін Е.В., Міщенко С.В., Герасимов Б.І. Управління якістю в освітній організації. Тамбов: Вид-во Тамбо. держ. техн. ун-ту, 2004. 88 с.
3. Золотарьова, І., Колісник, М. Розвиток системи оцінювання якості вищої освіти у франкофонних країнах Європейського Союзу: досвід Франції та Бельгії // Вища освіта України. — 2015. — № 4. — 74–81.
4. l'Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur (AERES) [Electronic resource] – Access mode: <http://www.aeresevaluation.fr/index.php>

Загородня Алла Анатоліївна,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України

РЕЙТИНГИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДОБРАЖЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

У системі вищої професійної освіти відбуваються якісні зміни, що обумовлені соціально-економічними, політичними, інтеграційними, соціокультурними, глобалізаційними процесами як в Україні, так і в світі загалом. Одним із механізмів, що сприятиме модернізації управління в системі закладів вищої освіти, контролю якості освіти, є рейтинг закладів вищої освіти економічного профілю України. Впровадження рейтингу закладів вищої освіти стає запорукою успішного створення інформаційної системи відслідковування якості освіти та результатів діяльності закладів вищої освіти економічного спрямування.

Проведений аналіз наукової літератури та сучасної практики роботи закладів вищої освіти України економічного спрямування засвідчив, що рейтинги об'єктивно та достовірно представляють показники якості освітніх послуг, а також формують єдиний міжнародний погляд у студентів, викладачів, роботодавців та громадськості на високоякісну вищу освіту. Рейтингові системи забезпечують умови прозорості для зовнішнього оцінювання діяльності закладів вищої освіти економічного спрямування, інформують суспільство про розвиток вищої освіти. За допомогою рейтингів кожен заклад вищої економічної освіти матиме змогу оцінити своє місце в системі вищої освіти.

Тому, майбутні студенти намагаються отримати повну та об'єктивну інформацію про реальні досягнення і можливості закладу вищої економічної освіти, в якому планують здобувати освіту. Використання рейтингів освітніх послуг в Україні ще перебуває в стані зародження, тому вивчення досвіду моніторингу якості освітніх послуг, які надають окремі університети, а відтак і ранжування університетів за допомогою рейтингів є актуальним.

Аналізуючи статистичні дані інформаційного освітнього ресурсу «Освіта.ua» за 2017 р. щодо кількості закладів вищої освіти України економічного профілю на території сучасної України, можна зробити наступні висновки. Наразі в Україні налічується 190 закладів вищої освіти економічного профілю з яких найбільша кількість функціонує в Київській області, а саме 36 (19%), Харківській області — 21 (11%), Дніпропетровській області — 13 (7%), Одеській області — 11 (6%). Натомість найменша кількість закладів вищої освіти економічного профілю спостерігається у таких областях, як Сумська область, Кіровоградська область, Волинська область по 2 (1%), Чернівецька, Хмельницька, Житомирська, Чернігівська області по 4 (2%) (див. рис. 1.) [2, с. 20–24; 3].

З метою ефективності проведення нашого дослідження в контексті характеристики мережі закладів вищої освіти України економічного профілю, доцільно використати результати національної системи рейтингового оцінювання, які, як зазначають у Міністерстві освіти, є складовою моніторингу вищої освіти.

За визначенням розробників рейтингу, головними ознаками престижності вишу є ефективні дії закладу вищої освіти економічного спрямування, що спрямовані на досягнення успішності, досконалості та конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та ринку праці, а також новаторство та вміння фокусувати зусилля на реалізацію та досягнення тактичних та стратегічних цілей [4].

Аналіз результатів рейтингового оцінювання діяльності закладів вищої освіти дає можливість зазначити, що основним показником є результативність діяльності вишу, яка визначається якістю випускників та їх працевлаштуванням на ринку праці, професійною компетентністю та рівнем кваліфікації, конкурентоздатністю, мобільністю та захищеністю на ринку праці.

Рейтинг Міністерства освіти і науки має певні особливості та відмінності, а саме: систему формують усі заклади вищої освіти III–IV рівнів акредитації, рейтинг формується на підставі первинної інформаційної

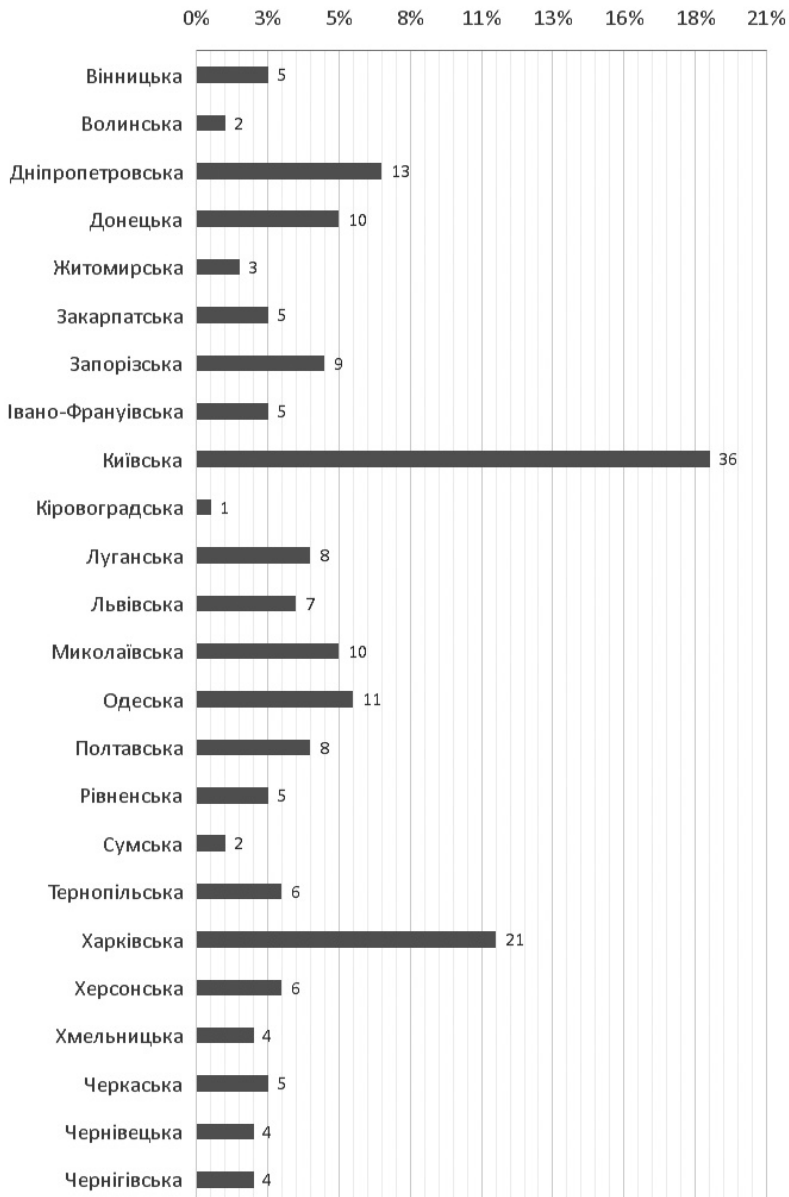

Рис. 1. Кількість закладів вищої освіти економічного профілю в Україні

бази, що надається суб'єктами ранжування, базується в основному на статистичних даних і підлягає контролю якості тощо. Змістовна складова системи ранжування ґрунтується на рейтингових індикаторах, які формують структуру критеріїв рейтингу за основними напрямками діяльності: «Міжнародна активність», «Якість контингенту студентів», «Якість науково-педагогічного потенціалу», «Якість наукової та науково-технічної діяльності», «Ресурсне забезпечення» [4].

Слід зазначити, що попит на ті чи інші заклади вищої освіти економічного профілю та вищу економічну освіту загалом, також залежить і від місця яке посідає виш у таких рейтингових списках, як: «Топ-200 Україна», «Scopus» та «Webometrics» [1; 4; 5].

У 2017 році щорічний університетський рейтинг «Топ 200 Україна» провів змагання між закладами вищої освіти України щодо відповідності їх таким головним критеріям, як: реальний внесок вищих закладів освіти у прогрес економіки і суспільства та бачення ними свого майбутнього у ланці сучасної вищої освіти України. Важливими складовими для оцінювання академічних складових рейтингу закладів вищої освіти було визнано: кількість цитувань у наукометричних базах за системами «Scopus» чи «Web of Science», кількість виграних міжнародних грантів, характеристики професорсько-викладацького складу, досягнення університетів світового рівня (найкращі у світі, або такі, що здійснюють прориви в світовому прогресі), а також реальна інноваційна діяльність вишів.

До першої десятки національного рейтингу «Топ-200 Україна» ввійшли Київський національний університет імені Тараса Шевченка, НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет «Львівська політехніка», Сумський державний університет, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Представлені виші щороку покращують показники своєї академічної діяльності, підсилюють зв'язки з сучасним ринком праці, беруть активну участь в міжнародній діяльності, відзначаються різними міжнародними рейтинговими системами.

Відтак, серед закладів вищої освіти економічного спрямування, п'ятірку найкращих у консолідованому рейтингу складають «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Харківський національний

університет імені В. Н. Каразіна, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет «Львівська політехніка».

Відповідно до результатів рейтингу закладів вищої освіти за показниками бази даних SciVerse Scopus, що є інструментом для відстеження цитованості наукових статей, які публікуються закладом освіти або його співробітниками, станом на квітень 2017 року до бази даних Scopus включено 136 закладів вищої освіти України. У рейтинговій таблиці заклади вищої освіти України ранжовані за індексом Гірша — кількісним показником, що базується на кількості наукових публікацій і кількості їх цитувань [5].

Згідно з даними рейтингу, найвищий індекс Гірша серед університетів України мають Київський національний університет імені Тараса Шевченка — 79 (73 у рейтингу 2016 року), Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна — 60 (57) та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича — 51 (44). Четверту сходинку посів Львівський національний університет імені Івана Франка — 50 (46), що за рахунок більшої кількості публікацій та цитувань посунув на п'яте місце Одеський національний університет імені І. І. Мечникова 50 (46). Шосте місце посів НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» із показником 43 (38). Донецький національний медичний університет імені Максима Горького (40), Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (37) та НТУ «Харківський політехнічний інститут» (36) посіли 7,8 та 9 місце рейтингу відповідно. Замикає першу десятку Національний університет «Львівська політехніка», що має 33 пункта за індексом Гірша.

Відповідно до Webometrics Ranking of World's Universities проведеного у липні 2017 року [1], який опублікував традиційний рейтинг світових університетів за рівнем їх присутності в мережі, свої рейтингові web-місця отримали понад 300 закладів вищої освіти з України. Згідно з результатами рейтингу, найбільш присутнім у мережі українським закладом вищої освіти є Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Друге місце посів НТУ «Київський політехнічний інститут», третє — Сумський державний університет. Четверте, п'яте і шосте місця в українському рейтингу отримали Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова та Львівський національний університет імені Івана Франка. Сьоме і восьме місця посіли

Національний університет «Львівська політехніка» та НТУ «Харківський політехнічний інститут». Дев'яте місце в українському рейтингу отримав Тернопільський національний економічний університет. Десятий рядок за Національним авіаційним університетом.

Разом з тим, варто зазначити, що українські університети поки не є світовими лідерами за показниками своєї присутності в мережі.

Висновки. Укладачі рейтингу «Топ-200» вад своєї методології не називають, проте на сайті «Євроосвіта» зазначають: «Команда «Топ-200 Україна» постійно проводить кропітку роботу з удосконалення методики ранжування, збирання та обробки даних». Однак жоден з вітчизняних топів закладів вищої освіти не відповідає «Берлінським принципам ранжування якості освітніх послуг». Українські виші не так просто оцінити: частина рейтингів в Україні не спрацюють, наприклад, як показник кількості іноземних студентів. «Це опосередкована ознака того, що університет може привернути увагу іноземців, охочих інвестувати в якісне навчання. Українські виші більше приваблюють іноземців низькою вартістю освіти і корупційними можливостями, адже за підрахунками активістів анти-плагіатної ініціативи «Диссергейт», в Україні кожен третій-четвертий зі 120 тисяч осіб з науковими ступенями здобув їх неправомірно.

Література

1. Ranking Web of Universities [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.webometrics.info/en/Europe/Ukraine%20>.
2. Загородня А. А. Мережа вищих економічних закладів освіти України: статистичні дані / А. А. Загородня // Наука, освіта, суспільство: інструменти і механізми сучасного інноваційного розвитку: зб. мат. V Міжнародної науково-практичної конференції, 30–31 березня 2018 р.— Київ: Інститут інноваційної освіти.— 2018.— С. 20–24.
3. Інформаційно-освітній ресурс «Освіта.ua» [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/guide/>.
4. Консолідований рейтинг ВНЗ України 2017 року [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://www.khai.edu/uk/news-1051-1>.
5. Рейтинг університетів за показниками Scopus 2017 року [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/55425/>.